

NOËLLE ROGER

EN ASIE MINEURE
— LA TURQUIE DU GHAZI —

PRÉFACE DE GABRIEL HANOTAUX
De l'Académie Française

ILLUSTRÉ DE PLANCHES HORS TEXTE

PARIS
FASQUELLE ÉDITEURS
11, RUE DE GRENELLE, 11

1930

NOËLLE ROGER

— GAZİ’NİN TÜRKİYE’Sİ —
ANADOLU

Fransız Akademisi Üyesi
GABRIEL HANOTAUX’NUN ÖNSÖZÜ

-----

*METİN DIŞI AÇIKLAYICI RESİMLERLE
SÜSLENMİŞTİR*

PARİS
FASQUELLE YAYINCILIĞI
11, RUE DE GRENELLE, 11

1930

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Yayın Koordinatörü
978-625-399-270-5	Yasin DİLMEN
Orijinal Kitap Adı	Sayfa ve Kapak Tasarımı
En Asie Mineure - La Turquie Du Ghazi	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Gazi'nin Türkiye'si ANADOLU	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Noëlle ROGER	Vadi Matbaacılık
Çeviren	Bisac Code
Hamza KUZUCU	LCO008020
ORCID id: 0000-0002-8244-0389	DOI
	10.37609/akya.2703

Kütüphane Kimlik Kartı

Roger, Noëlle.

Gazi'nin Türkiye'si Anadolu / Noëlle Roger, çeviren : Hamza Kuzucu.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.

459 s. : fotoğ. ; 135x210 mm.

Özgün eser adı : EN ASIE MINEURE - LA TURQUIE DU GHAZI -.

Metin dışı açıklayıcı resimler içerir. Fransızca metin içerir.

ISBN 9786253992705

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Tous droits réservés. Copyright 1930, by Fasquelle Editeurs.

TABLE DES MATIÈRES

Préface du traducteur	13
Préface	17

PREMIÈRE PARTIE

I. La terre où le soleil se lève	31
II. Une capitale au désert	39
La vieille ville	55
Le chat d'Angora	61
La Citadelle est un livre d'or	63
Le temple d'Auguste	73
Les jardins d'Angora	77
Sur une terrasse de Tchan-Kaya	83
III. On est en train de construire	89
IV. Les soirées d'Angora	111

DEUXIÈME PARTIE

I. Pleine terre	133
La terre	133
Les lacs	139
Les petits ânes	143
II. Césarée, lieux charmants	145
Gésarée, la nuit	148
Double visage de Gésarée	149
La princesse de Lune	153
La Césarée antique	159
III. La Qappadoce mystique	173
L'église des fous	173
Les mille et une églises	181
IV. Kouïah, la ville sainte	193
À travers le désert salé	193
Koniah, la ville sainte	201
Djélal-Eddin	207

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Ön Sözü	14
Ön Söz	18

BİRİNCİ BÖLÜM

I. Güneşin Doğduğu Toprak	32
II. Çölde Bir Başkent	40
Eski Şehir	56
Ankara Kedisi	62
Kale Altın Kitaptır	64
Augustus Tapınağı	74
Ankara Bahçeleri	78
Çankaya'nın Terasında	84
III. İnşa Sürecindeyiz	90
IV. Ankara Akşamları	112

İKİNCİ BÖLÜM

I. El Değmemiş Topraklar	134
Toprak	134
Göller	140
KüçükKatırlar	144
II. Kayseri, Büyüleyici Yerler	146
Kayseri Geceleri	148
Kayserinin Çift Yüzü	150
Mahperi Sultan	154
Antik Kayseri	160
III. Gizemli Kapadokya	174
Deliler Kilisesi	174
Binbir Kilise	182
IV. Konya, Kutsal Şehir	194
Tuzlu Çöl Boyunca	194
Konya Kutsal Şehir	202
Celalettin	208

V. Un centre de culture islamique, Sivas	231
Sivas	231
Une salle de lycée	235
Le Médressé bleu	237
VI. Toujours plus à l'Est	247
Six jours de marche	247
Les jardins de Malatia	249
VII. Le lion hittite	259
VIII. La route de Vali	281
L'âge de la pierre taillée	281
Un village d'aveugle	289
IX. Diarbékir, la ville noire	297
L'Euphrate	297
Le défilé du Tigre	301
La forteresse noire	307
Les rues	315
Les mosquées d'Amida	319
L'hôtel de Diarbékir	325
Le retour à Sivas	325

TROISIÈME PARTIE

I. Une histoire de brigands	331
II. De Koutaya à Afium-Karahissar	339
Koutaya, la ville des faïenciers artistes	339
Le jardin des Français	345
Le Château noir de l'opium	349
III. Les paradis dévastés	353
La vallée du Méandre	353
Les paradis dévastés	361
Le quai de Smyrne	371

V. İslam Kültürünün Merkezi Sivas	232
Sivas	232
Bir Lise Salonu	236
Gök Medrese	238
VI. Sürekli Daha Doğu'ya	248
Altı Gün Yürüyüş	248
Malatya Bahçeleri	250
VII. Hitit Aslanı	260
VIII. Vali Yolu	282
Yontma Taş Devri	282
Körler Köyü	290
IX. Diyarbakır, Kara Şehir	298
Fırat	298
Dicle'nin Dar Geçiti	302
Kara Kale	308
Sokaklar	316
Amida Camileri	320
Diyarbakır Oteli	326
Sivas'a Dönüş	326

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. Eşkiyaların Hikâyesi	332
II. Kütahya'dan Afyonkarahisar'a	340
Çini Zanaatçılarının Şehri Kütahya	340
Fransız Bahçesi	346
Afyonkarahisar	350
III. Harap Olmuş Cennetler	354
Menderes Vadisi	354
Harap Olmuş Cennetler	362
İzmir İskelesi	372

IV. L'effort de reconstruction intellectuelle	385
Le nouvel alphabet	385
Les "Turk odjak"	397
V. Les poètes	405
Abdulahk Hamid	405
La tradition ottomane	409
Les poètes révolutionnaires	415
Les poètes d'aujourd'hui	421
VI. "Tels que nous sommes"	429
Dans la villa d'Ismet Pacha	429
Lumière d'Allah	435
La civilisation du caractère	447

IV. Entelektüel Yeniden Yapılanma Çabası	386
Yeni Alfabe	386
Türk Ocakları	398
V. Şairler	406
Abdülhak Hamid	406
Osmanlı Geleneği	410
Yenilikçi Şairler	416
Günümüz Şairleri	422
VI. “Olduğumuz Gibi”	430
İsmet Paşa'nın Köşkü	430
Başöğretmen	436
Karakter Uygurlığı	448

TABLE DES GRAVURES

La base des murailles d'Angora	53
Le vieux "Han" d'Angora	71
Angora : Le Palais du Parlement	81
Angora : Le Mont Tamerlan, cimetière turc	131
Césarée : La mosquée et le tombeau hexagonal construits par la Princesse de Lune	157
Les mille et une églises, vallée de Gueurémé (région d'Urgub) La cathédrale creusée dans le rocher	191
Konia : La dervicherie devenue un musée	229
Sivas : Le Médressé bleu	245
Alischar : Comment on exhume une cité hittite	279
Un groupe d'enfants aux yeux malades à Adi-Yaman ...	295
Diarbékir : La forteresse noire	329
Afium-Karahissar : Le "Château noir de l'Opium"	347
Ruines de Vourla (région de Smyrne)	383
Mustapha Kémal, Président de la République turque, à Sivas, donnant une leçon d'écriture	395
Maison de famille d'Ismet Pacha, à Malatia	445
Cimetière turc	457

GRAVÜRLER TABLOSU

Ankara Surlarının Temeli	53
Ankara'nın Eski "Han"ı	71
Ankara: Meclis Binası	81
Ankara: Timurlenk Tepesi, Türk Mezarlığı	131
Kayseri: Mahperi Sultan Tarafından Yapıtılan Cami Ve Altıgen Mezar	157
Binbir Kilise, Göreme Vadisi (Ürgüp Bölgesi)	
Kayaya Oyulmuş Katedral	191
Konya: Tekkesinin Bir Müzeye Dönüştü	229
Sivas: Gök Medrese	245
Alışar: Hitit Yerleşim Merkezi Nasıl Ortaya Çıkarılır ...	279
Adıyaman'da Göz Rahatsızlığı Olan Bir Grup Çocuk	295
Diyarbakır: Kara Kale	329
Afyonkarahisar: "Afyonun Kara Kalesi"	347
Urla Kalıntıları (İzmir Bölgesi)	383
Mustafa Kemal, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Sivas'ta Yazı Dersi Verirken	395
İsmet Paşa'nın Malatya'daki Aile Evi	445
Türk Mezarlığı	457

PRÉFACE DU TRADUCTEUR

Le livre est moyen de transférer une culture en conservant ce qui reste du passé et qui donne à voir ce qui est nouveau. Dans les deux cas, il est porteur de connaissance et donne accès, il enseigne, donne du plaisir, fait comprendre ce qu'il y a de plus nouveau et ouvre de nouveaux horizons. Ce livre en forme de récit de voyage reflète la nostalgie du passé, la nostalgie des mondes qu'on devine mais qu'on ne peut atteindre sont des thèmes qu'on rencontre très souvent dans les genres littéraires.

*“**En Asie Mineure - La Turquie du Ghazi**” est un récit de voyage de Noëlle Roger qu'elle a écrit en 1930. Les villes qui sont évoquées possèdent toutes un très riche passé. De nombreux sites et monuments historiques forment leur décor. Chacune d'elles a des caractéristiques qui la distinguent des autres et la mettent à part.*

Les villes qui occupent une place importante dans ce livre sont les suivantes; Ankara, la capitale de la Turquie, ville épique et belligérante. Konya, ville religieuse de Mevlânâ. Sivas, ville seldjoukide et où la République turque a été fondé. Nevşehir, située en Cappadoce, ville mystique conserve de nombreux habitats troglodytiques. Kayseri, ville située dans la région de Cappadoce au pied du mont Erciyes. Diyarbakır se trouvant au bassin du Tigre, elle est une carrefour d'importantes routes commerciales et de transport. Kütahya, ville connue pour ses porcelaines. Malatya, carrefour des routes s'étendant dans les directions est-ouest et nord-sud, elle est réputée par sa production d'abricots et enfin Afyonkarahisar, elle est exportateur de marbre et centre de stations thermale.

ÇEVİRMENİN ÖN SÖZÜ

Kitap, geçmişten kalanları koruyarak ve yeni olanı göstererek bir kültürü aktarmanın aracıdır. Her iki durumda da bilgiyi aktarır ve bilgiye erişim sağlar; öğretir, zevk verir, yeni olanın anlaşılmasını sağlar ve taze ufuklar açar. Seyahatname formundaki bu kitap, geçmişe duyulan özlemi, tahmin ettiğimiz ama ulaşamadığımız dünyalara duyulan merakı, edebi türlerde çok da sık karşılaştığımız temaları bizlere yansıtıyor.

“Gazi'nin Türkiye'si - Anadolu” Noëlle Roger'ın 1930'da yazdığı bir seyahatnamedir. Bahsedilen şehirlerin hepsinin çok zengin bir geçmişi vardır. Birçok tarihi yer ve anıt, arka planı oluşturur. Her bir şehrin diğer şehirlerinden ayıran özellikleri vardır.

Eserde önemle bahsedilen şehirler şunlardır: Ankara, Türkiye'nin başkenti, destansı ve savaştan şehir. Konya Mevlânâ'nın inanç şehri. Sivas, Selçuklu şehri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı şehir. Nevşehir, Kapadokya'da yer alan birçok ilkel yaşam alanını koruyan mistik şehir. Kayseri, Erciyes Dağı'nın eteklerinde Kapadokya bölgesinde yer almakta. Diyarbakır, Dicle havzasında, önemli ticaret ve ulaşım yollarının kavşak noktası. Kütahya, çinileriyle tanınmakta. Malatya, doğu-batı ve kuzey-güneye uzanan yolların kavşak noktasıyla kayısı üretimi ile ünlü ve son olarak Afyonkarahisar, mermer ihracatçısı ve kaplıcalar merkezi.

Elle est en admiration devant les œuvres architecturales, les monuments religieux, le paysage qui se dégagent dans ces villes.

Roger, au dernier partie de son récit, elle nous donne une aperçue générale sur la littérature turque.

Nous espérons que cette traduction sera une des sources des références dans les domaines historiques et culturelles aux personnes qui s'intéressent, à la période de fondation de la République Turque.

Hamza KUZUCU

Roger, bu şehirlerde ortaya çıkan mimari eserlere, dinî anıtlara, manzaraya hayran kalıyor.

Eserinin son bölümünde bize Türk edebiyatı hakkında genel bir bakış sunuyor.

Bu çevirinin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemi Türkiye'sinin tarihî ve kültürel alanlarına ilgi duyanlar için başvuru kaynaklarından biri olmasını diliyoruz.

Hamza KUZUCU

PRÉFACE

Voici que, du fond des siècles, l'Asie Mineure fait un geste vers l'Europe. Ce bras tendu par-dessus le Bosphore semble vouloir se détacher du corps ancestral et se greffer au corps européen. Namik Kémal s'écrierait, peu s'en faut : "C'est nous qui sommes les Latins!"

L'auteur du livre que j'ai l'honneur de présenter au public explique cela en une remarque profonde: "La Turquie d'Angora adopte notre civilisation de cette manière foudroyante qui fait toujours la manière turque."

Cette transformation brusque et presque brutale est précisément l'objet du présent ouvrage.

Une Occidentale, fortement préparée par ses études antérieures, armée d'un grand courage et d'une robuste petite Ford, munie d'une provision de curiosité et d'essence à éclairer au loin les plus sombres déserts de la terre et de l'histoire, a parcouru ces contrées où la plus vieille civilisation du monde s'était endormie et, la trouvant réveillée par l'apparition du Ghazi à Angora, s'est donné pour tâche, en confrontant le passé et le présent, de découvrir comment ils s'adapteront l'un à l'autre et quel sera le résultat de cette union dans l'avenir.

ÖN SÖZ

Anadolu, yüzyılların derinliklerinden, Avrupa'ya doğru el sallıyor. Boğaz'ın üzerinde uzanan bu kol, kendisini atalarının bedeninden ayırmak ve Avrupa bedenine nakletmek istiyor gibi görünüyor.

Namık Kemal şöyle haykırırdı: “Latinler bizleriz!”

Halkın beğenisine sunmaktan onur duyduğum kitabın yazarı, bunu derin bir sözle açıklıyor: “Ankara'nın Türkiye'si, medeniyetimizi, Türk tarzına uygun olan ilginç bir şekilde benimser.”

Bu ani ve neredeyse sert dönüşüm tam da bu kitabın konusudur.

Daha önceki çalışmalarıyla ciddi şekilde hazırlanan büyük bir cesaret sahibi Batılı bir kadın, sağlam küçük Ford marka aracıyla, bu bölgeleri ve uykuya dalmış dünyanın en eski yeryüzü medeniyetinin çöllerini, dünya tarihinin Ankara'da Gazi'nin ortaya çıkışıyla aydınlandığını fark eder. Geçmişle ve bugünle yüzleşir, birbirlerine nasıl uyum sağlayacaklarını, neler olacağını, gelecekte bu birlikteliğin sonucu nasıl gerçekleşeceğini keşfetmeyi kendisine görev edindiğini belirtmektedir.

Lisez ce livre et vous y trouverez, avec des tableaux dessinés d'une main ferme et délicate, un exposé de problèmes sociaux à décourager un Montesquieu ou un Gobineau.

Comment l'Asie Mineure s'arrachera-t-elle à son sommeil millénaire? Et comment se comportera-t-elle à l'égard de ce réveil imprévu qui vient à elle du dehors?

Il est impossible de passer sous silence, même dans cette courte préface, les données du problème: d'abord, l'étrange contraste entre la puissance de création qui fut celle de l'Antique Anatolie (d'où vient à l'Europe le plus clair de sa civilisation) et la prodigieuse stérilité où cette même Anatolie s'enfonça pendant des siècles.

Depuis les Hittites jusqu'à Byzance, depuis le culte de la Diane d'Éphèse jusqu'à la prédication de saint Paul, on eût pu croire que la destinée du monde allait se fixer là: et, soudain, d'un coup d'aile, elle s'envola.

Pourquoi? Pourquoi cette naissance et cet abandon? Pourquoi cette ruine? Pourquoi cette désolation? Faut-il rendre responsable ce sol rebelle, ces eaux stagnantes et saumâtres, ces plateaux ravagés des vents, cette rébellion constante de la nature?

Mais, alors, comment expliquer l'antique prospérité, ces villes immenses, ces remparts colossaux encore debout, ces temples, ces mosquées, ces églises, ces couvents parsemant de cônes de pierre d'innombrables vallées et révélant ainsi, par surcroît, une exubérance de population et d'abnégation invraisemblable; comment expliquer, en un mot, ces créations prodigieuses dans l'ordre matériel, intellectuel, mystique qui se prolongèrent durant toute l'antiquité et qui encombrèrent même le Moyen-Âge? ... Et, alors, encore une fois, quelles sont les raisons de l'effondrement soudain?

Bu kitabı okuduğunuzda Montesquieu'nün ya da bir Gobineau'nun cesaretini kıran, sağlam ve hassas bir elin çizdiği resimlerle, toplumsal sorunların bir açıklamasını bulacaksınız. Anadolu, bin yıllık uykusundan nasıl uyanacak? Ve kendisine dışarıdan gelen beklenmedik bu uyanış karşısında nasıl davranacaktır?

Bu kısa ön sözde dahi sorunun bilgilerini göz ardı etmek mümkün değildir. Başta, Antik Çağ Anadolu'sunun yaratma gücüyle Anadolu'nun yüzyıllardır içinde bulunduğu inanılmaz verimsizlik arasındaki tuhaf karşıtlığın gücü aynı oranda. (Avrupa medeniyetine ait en parlak döneminin geldiği yer)

Hititlerden Bizans'a, Efesli Diana'nın inancından Aziz Pavlus'un vaazına kadar dünyanın kaderinin burada kararlaştırılacağını düşünebilirdik ancak aniden, bir kanat hareketiyle kader, uçup gitti.

Niçin? Neden bu var oluş ve terk edilme? Neden bu harabe? Neden bu keder? Durgun ve buruk suların, rüzgârların perişan ettiği yaylaların, doğanın sürekli isyanının sorumlusu olarak asi toprağı mı kabul etmeliyiz?

Ama o zaman Antik Çağ'ın refahı, uçsuz bucaksız şehirleri, hâlâ ayakta duran devasa surları, tapınakları, camileri, kiliseleri, sonsuz vadilerin taş külahlarıyla dolup taşan manastırları, dahası ortaya çıkan nüfusun aşırı artışı ve olağanüstü fedakârlığı... Antik Çağ boyunca devam eden ve Orta Çağ'ı bile gerisinde bırakan maddi, entelektüel, mistik düzendeki olağanüstü yaratımların tek kelimeyle ani çöküşünü nasıl açıklayabiliriz?

Si ce n'est pas le sol, le climat, s'agit-il d'une lassitude des peuples, ou bien de l'antagonisme des races? Si l'énergie humaine est puissante, les passions humaines sont-elles si mauvaises? ...

L'auteur du livre se pose toutes ces questions. Ayant dit ce qui fut, il expose ce qui lui paraît devoir être. Ne pouvant négliger le spectacle de la ruine laissée par des siècles de stagnation (et qui s'est achevée hier, en quelque sorte, par le ravage de la dernière guerre et par l'exode d'une population entière, 40.000 foyers détruits rien qu'à Smyrne!), sentant bien que la paix des choses et la paix des âmes pourra seule ramener le bien-être et procurer la grande réparation, il se borne cependant au calcul des forces actuelles et s'applique à déterminer les chances de réussite telles qu'elles se présentent.

Quels sont donc les éléments permettant de bien augurer de l'avenir?

Les voici: d'abord le Ghazi: l'Asie Mineure a trouvé un homme, "Il n'a qu'à vous regarder, dit un jeune homme. Quand il fixe son regard sur quelqu'un, il sait déjà qu'il obtiendra ce qu'il demande" ... "Ces yeux du Ghazi, d'un bleu ardoise sous les grands sourcils blonds, on ne peut plus les oublier quand, une fois, ils ont croisé les vôtres; un regard droit et clairvoyant qui pénètre les intentions secrètes, et si chargé de volonté que toute résistance paraîtrait une folie. Caressant ou hautain, distant ou brillant d'ironie, il peut devenir implacable. J'ai vu des gens bouleversés par ce regard. Déjà ils étaient à la merci de Kémal, livrés tout entiers à ce dominateur qui n'avait pas prononcé un mot."

Portrait décisif, tracé par une femme et par une femme qui sait voir, peut-être?

Toprak veya iklim değilse halkların yorgunluğu mu, ırkların düşmanlığı mı? Eğer insan gayreti güçlüyse, insan tutkuları o kadar kötü mü?

Kitabın yazarı tüm bu soruları kendine soruyor. Ne olduğunu söyledikten sonra kendisine görüneni açıklıyor. Yüzyıllarca süren durgunluğun bıraktığı harabenin görüntülerini unutmamak gerekir. (Bir bakıma yaşanan ve bütün bir nüfusun son savaşın etkisiyle yıkımı. -Sadece İzmir’de 40.000 ev yıkılmıştı-) Bununla birlikte yazar, yalnızca maddi ve manevi barışın huzuru getirebileceğini, yeni büyük inşanın gerçekleştirilebileceğini mevcut güç imkânlarının dâhilinde hesaplar ve imkânların sunduğu başarının şansını belirlemeye çalışır.

Peki, gelecek için iyiye işaret eden unsurlar nelerdir?

İşte buradalar... Önce Gazi: Anadolu bir adam buldu. “Sadece size bakması yeterli, diyor genç bir adam. Bakışlarını birine sabitlediğinde istediğini alacağını zaten biliyor.” dedi. “Gazi'nin, kalın sarı kaşlarının altındaki kayrak mavisi gözleri, sizinkilerle kesiştiğinde artık bu gözleri unutamazsınız. Bu bakışlarda aşırı istekler her türlü direnişin gizli çılgınlıklara niyetlendiği görüyor. Bu bakışlar sevecen ya da kibirli, mesafeli ya da yergiyle parıldayan, amansız olabiliyor; bu bakışlar karşısında sarsılan insanlar gördüm. Zaten Kemal'in insafına kalmışlardı, tek kelime etmeyen bu tahakküme tamamen teslim olmuşlardı.

Belirleyici yüz, bir kadın tarafından çizilmişti; belki de görmeyi bilen bir kadın tarafından.

Auprès du maître, il y a une équipe, — une équipe et une élite: des hommes de premier ordre tel cet İsmet Pacha, le négociateur de Lausanne, qui a montré à nos diplomates ce qu'est un homme sachant ce qu'il veut; et combien de jeunes gens, ayant puisé en Europe, aux universités, aux écoles, aux techniques, ce qui peut leur servir de notre culture?

Par exemple, celui dont le nom se traduit "Lumière d'Allah", ardent patriote, humaniste convaincu, intellectuel et esthète, qui va répétant qu'il faut, avant tout, "apprendre aux enfants turcs le latin, pour les soumettre à la précision et à la clarté occidentale"; qui prétend leur inoculer par ce vaccin étranger, l'activité intellectuelle, l'esprit d'invention, le goût du progrès, secouer en eux l'indolence, le vague, le flottant, le rêve. Pour transformer la race, il la remettrait à la chaudière et, des membres dissous, referait un corps tout neuf.

Chef, équipe, élite, tout cela ne suffit pas: en plus, il faut un peuple. Or, le peuple turc, outre ses qualités de courage et de dignité incontestables, a des dons naturels qui laissent la porte grande ouverte à l'espoir: l'esprit de sacrifice et la ténacité patiente : - "Nous n'avons pas d'argent", disent-ils, "c'est vrai, mais nous vivons de rien."

- "Tout nous manque", disent-ils encore, "mais nous avons un compagnon de route qui ne nous a jamais manqué: le temps",

- "La Turquie a tenu, elle tiendra."

Gazi'nin yanında bir takım ve seçkin bir topluluk var. Ne istediğini bilen bir adam... Lozan müzakerecisi İsmet Paşa gibi seçkin entelektüel diplomatlar ve Avrupa'daki üniversitelerden, okullardan, teknik okullarından eğitim almış, kültürümüzden kendileri için neleri kullanabileceğini bilen kaç genç var?

Örneğin adı "Başöğretmen"* diye tercüme edilen hararetli vatansever, inanmış beşeriyetçi, aydın sanatsever... Her şeyden önce Türk çocuklarına Latin alfabesini öğretme, onları Batı hassasiyetine ve aydınlığına teslim etme gerekliliğini tekrar ifade eden bir lider. O, Türk çocuklarına yabancıların entelektüel etkinliğini, onların icat bulma ruhu ve ilerleme zevkini aşıladığını ifade etmiştir. Türk çocuklarının içinde kalmış tembelliği, belirsizliği, hayallere dalmaktan uzaklaşmayı yıkmak istemiştir. -Nesli dönüştürmek için onları kazana tekrar koyarak ve çözülen uzuvlardan yepyeni bir beden yapacaktı.-

Lider, takım, seçkin insan, bunların hiçbiri yetmez. Ayrıca bir halka ihtiyacımız var. Ancak Türk insanının tartışılmaz cesaret ve haysiyet özelliklerinin yanı sıra umuda kapılarını ardına kadar açık bırakan doğal yetenekleri de vardır. Fedakârlık ruhu ve sabırlı azim... "Paramız yok." derler, "Doğru ama hiçbir şeyle yaşamıyoruz."

- "Her şeyimiz eksik" diyorlar yine ama bizi hiç yanıltmayan bir yol arkadaşımız var: zaman.

- "Türkiye buna sahip oldu, sahip olacak."

* Mustafa Kemal'in Harf inkılabıyla Türk halkına kısa sürede Latin harflerini öğretmesi ve benimsetmesi üzerine 24 Kasım 1928'de Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla kendisine "Mektepler Başöğretmenliği" ünvanı verilmiştir. Yazarın bu bölüm için kullanmış olduğu "Lumière d'Allah" ifadesine kullanabileceğimiz en yakın ifadeyse "Başöğretmen"dir. (Çev. Notu)

L'auteur du présent ouvrage dégage, chez ce vieux peuple, soudain rajeuni, ces traits frappants, et, par-dessus tout, cette originalité suprême : “La civilisation du caractère”. La note n'est-elle pas donnée, d'ores et déjà, par la poésie turque moderne dont les accents portent si loin?

Par exemple, ces deux admirables vers de la dernière “lamentation”;

*Ce n'est pas moi qui suis en exil,
C'est l'exil qui est en moi.*

Et ces deux autres admirables vers signalant la renaissance et l'espoir:

*Si une muraille d'acier encercle, à l'Occident,
l'horizon.
J'ai, pour garder ma frontière, ma poitrine
qu'anime une foi ardente,...*

“Un peuple qui n'a pas voulu mourir”, tel est, en vérité, ce peuple turc. Comment ne pas admettre qu'il fera le nécessaire pour vivre et survivre?

Ce renouvellement nécessaire, le Ghazi et son équipe le confient, en somme, à la discipline du peuple, et (il faut bien dire la chose en toute simplicité) à la leçon du maître d'école. La Turquie d'Anatolie obéit; et elle apprend à lire, à penser, à travailler. Elle se rue sur le manuel. Rien de plus touchant que le tableau de cette classe où le grand-père ânonne et épelle l'alphabet latin près de ses petits-enfants que ce grimoire n'étonne déjà plus, tous également inclinés sur la page où se lit la parole qui infusera une vie nouvelle à un peuple sans fez et sans voile. Le problème est donc tel, et telle serait la solution.

Bu eserin yazarı, bu yaşlı toplumun aniden gençleşen çarpıcı özelliklerini ve her şeyden önce üstün özgünlüğünü ortaya çıkarır: “Benlik medeniyeti”. Gerekli notlar bugüne kadar taşınan modern Türk şiirinin verdiği not değil midir zaten?

Örneğin, son “ağıt” tan bu iki takdire şayan mısra;

*Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde!*

Ve bu takdire şayan iki mısra, yeniden doğuşu ve umudu işaret ediyor:

*Garb’ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var...*

Türk halkı aslında “Ölmek istemeyen bir halk”tır. Yaşamak ve hayatta kalmak için gerekeni yapacağını nasıl kabul edemeyiz?

Gerekli yenilenme için Gazi ve ekibi kısacası halkın disiplinine ve (tüm sadeliği ile söylenmelidir) okullardaki eğitimcilere güvenir. Türkiye’nin Anadolu’su itaat eder; okumayı, düşünmeyi, çalışmayı öğrenir. Ders kitabına değer verir ve sahiplenir. Bu sınıfın resminden daha dokunaklı bir şey yok. Bir dedenin torunlarının yanında tekleyerek hecelediği Latin alfabesi. Okunmaz olarak düşünülen bu yazı artık şaşırtıcı değil, fesi ve peçesi olmayan bir topluma yeni bir hayat aşılacak kelimenin okunduğu sayfaya tüm öğrenciler odaklanmış. Yani mesele budur ve çözüm böyle olacak.

En 1870, on nous disait que c'était le maître d'école allemand - et non le fusil à aiguille qui avait gagné la bataille de Sedan. Aujourd'hui, on affirme qu'il appartient au maître d'école de fonder des Empires... en Orient. Qui peut sonder les voies de la divine Providence?

Que celle-ci ou d'autres conduisent au but, il est certain qu'un peuple capable d'un tel effort est digne de l'attention de l'Univers. Et il est bon que ce livre paraisse en France pour nous offrir le spectacle de cette vieille terre en gestation d'une humanité se refaisant par sa propre volonté.

Car il n'est pas du tout indifférent à l'Europe que son autorité s'accroisse dans cette Asie mystérieuse au moment précis où, en sens contraire, une partie d'elle-même s'écoule vers l'Asie. À la frontière des pays des Soviets, l'essai social de la Turquie d'Angora compte parmi les plus graves sujets de méditation qui s'imposent à la pensée moderne. Emportés par notre propre tourbillon, ne négligeons pas les Turcs.

Les Turcs de Loti n'ont pas dit leur dernier mot. Soyons attentifs à la parole du Ghazi qui nous est ici répétée : "Les Turcs sont résolus à regagner en quelques années les siècles que leurs pères ont perdus."

*Gabriel HANOTAUX,
de l'Académie française.*

1870'te bize Sedan Muharebesi'ni kazandıran şeyin iğneli silah değil, Alman okul müdürü olduğu söylendi. Bugün imparatorlukları kurmanın okul müdürüne bağlı olduğu iddia ediliyor... Doğuda. Allah'ın inayetine giden yolları kim araştırabilir?

Böyle bir çabaya muktedir bir halkın hedefe ulaşip ulaşmaması, Türkler veya bir başkası olsun (farketmeksizin) tüm dünyanın dikkatini üzerine çekmektedir. Bu eski topraklarda, kendi iradesiyle kendini yeniden inşa eden bir insanlığın doğuş sürecini gösteren bu kitabın Fransa'da olması iyi bir durumdur.

Gizemli Anadolu'nun bir parçası Asya'ya yönelirken, tam tersine, bir parçası da ektisi artan Avrupa'ya kayıtsız değildi. Sınırdaki Sovyet ülkeleri arasından toplumsal denmeyle ayrılan Ankara Türkiye'sinin en ciddi konularından birisi modern düşünce için gerekli olan derin düşüncedir. Kendi kasırgamıza kapılan Türkleri ihmal etmeyelim.

Loti'nin Türkleri (eserlerinde türkler) son sözlerini söylemedi. Gazi'nin burada bize tekrarlanan sözüne dikkat edelim: "Türkler, atalarının kaybettiği yüzyılları birkaç yıl içinde geri almaya karardır."

*Gabriel HANOTAUX,
Fransız Akademisi Üyesi*